

EKOLOŠKA EKONOMIJA

Za lečenje dosadasnijeg kratkovidog pristupa izrasla je jedna nova naučna disciplina, a to je ekološka ekonomija, koji prevodi na privredni jezik raznoliko tumačenja biološka ocenjivanja. Ljudi, stručnjaci, koje se bave zaštitom prirode i sa biologijom morali su da primene terminologije iz ekološke ekonomije, jer ljudima koji donose odluke u sferi politike i privrede ovako više mogu da se ubede za potrebu sačuvanja biološke raznolikosti, a da se nekako moglo iskazati neki ekonomski pokazatelj. Organi uprave pa čak i lokalni organi uprave trebaju što delotvornije da upotrebe budžetska sredstva koji su mu pristupačne. Argumenti sačuvanja biološke raznolikosti su dobro sagrađeni ekonomska iskazivanja, koje pored bioloških sadrže etične i moralne argumente.

Ako želimo da sašuvamo biološku raznolikost, treba da pokažemo stvarne uzroke. Uglavnom smanjenje biološke raznolikosti I izumirenja vrsta životinja je nusproizvod ljudske stvaranje profita. Šume se seku zbog profita od drveća. Životinje se love uglavnom zbog ličnih razloga, ishrana, trgovina I rasonoda. Nove površine pretvaraju u oranice jer nema gde da se gazduje. Nove vreste unose iznenada na novo pronađena ostrva I kontinentebez imale griže savesti da sa tim činom degradiraju prirodu, ne poštuju raznolikost. Zadnji razlog degradacije prirode uglavnom iz ekonomskih motive, zato za rešavanje tih problema treba uzeti i ekonomske motive.

Razumevanje nekoliko osnovnih privrednih zakonitosti može nam ukazati zašto imaju ljudi bahat pristup I kratkovidost prema prirodnim vrednostima. Jedan od osnovnih postulate moderne ekonomije da jedino tada se sklapa samovoljno posao ako to za obe strane korisno. Na primer taj pekar koji za svoju veknu hleba traži hiljadu dinara, imat će mali broj kupaca. Isto tako ako kupac samo jedan dinar hoće dati za jednu veknu hleba ubrzo će ostati gladan. Samo onda će doći do posla, kupoprodaje ako obe strane smatraju taj potez dobrim I cenu prihvatljivim. Adam Smith filozof iz XVIII. Stoleća koji se smatra za doajena moderne ekonomske filozofije rekao je sledeće:” Našu svakidašnju hranu ne možemo zahvaliti dobronamernosti mesaru, pekaru I pivaru, nego našem dobro razumnom interesu.” (Smith 1909). Obe zainteresovane strane u kupoprodaji očekuju poboljšanje svog satnja od posla. Poslovi vođeni sa interesima pojedinaca u celovitosti vod do prosperiranja društva. Smith upućuje na “jednu nevidljivu ruku, koji rukovodi sa tržištem”, znači jedno samovoljno nesinhronizovano tržište stavi u službu povećanje dobiti i napravljenje prividnog društvenog mira .

Ima jedna iznimka u Smithovoj poslovanju na slobodnoj razmeni u društvu. Uglavnom možemo da kažemo da troškove i dobit transakcije u poslovima slobodne razmene snose i prihvataju oni koji vrše posao. Ali ima i slučajeva kada troškove I dobiti koji su vezani za transakciju dobijaju I podnes učesnici koji nisu u direktnom kontaktu sa poslom. Ovakvi troškovi I dobiti su eksternijali. Jedan od naj zapaženih a pored toga i ujedno I najviše puta

izostavljena iz vidokruga je eksternijal privrednog delovanja zbog kojeg dolazi do degradacije prirodnih vrednosti, naprimer ispuštanje industrijskih otpadnih voda u reke. U ovom primeru je indirektan trošak tojest eksternalija je uprljana voda za piće, manji broj riba primenjena za ljudsku ishranu i izumiranja sorata koji nisu otporni na prljaviju vodu. Gde postoje eksternijale tamo tržište je nesposobna da radi za dobrobit celog društva. Nedostatke na tržištu stvara loša raspodela energetske resursa, koji pruža mogućnost pojedincima i manjim grupama ljudi da dođu do materijalnih prednosti na uštrb društva. Ovako dobrobit društva zbog privrednih dejstvovanja umesto da se povećava ona se smanjuje.

Najveći izazov za stručnjake koji su svesni prirodnih vrednosti da pored prikaza privrednog dobita da sanira sve štete što taj posao prouzrokovao. Uglavnom ove ekološke štete i sve troškove njihovog delovanja što prouzrokuje privredna delatnost što rade fizička lica i preduzeća ne snose. Naprimer pored ispuštenih otrovnih gasova jedne rafinerije stvara profit od prodaje naftinih derivata, kao i kupac tih derivata stvara profit. Ali skrivenu cenu ovog posla, više obolenja disajnih puteva, smanjenje vidljivosti i zagađivanja okoline, plaća šira društvena zajednica. Prikaz ovakvih prebacivanja troškova drugima ima značajnu ulogu u razumevanju tržišnih anomalija. Ovako kada troškovi su podeljeni među velikom broju ljudi, a profit i prednosti se koncentrišu u rukama manjih grupa, a što dovodi do privredno-ekoloških konflikata.

Teorijske osnove prirodne-ekonomije

Pod pojmom prirodno-privredovanjem podrazumevamo okruženje što je stvarao priroda i čovek da se može na duže staze da se iskorištava, planski razvoj, delotvorna zaštita, konstantno održavanje razvoja biosfere i uzimanje u obzir potrebe društva.

Takav privredni tok gde je cilj ispoštovanja promenljivih potreba i minimalizacija upotrebljenih energetske izvora. Ekonomija smer razvoja posmatra iz ugla ulaganja, uštede i razvoja. Veći broj ekonomista stavlja znak jednakosti između razvoja i povećanje privrednograzvoja. Ekonomska nauka treba da postavi osnove za nove privredne teorije, koji može da rukovodi sa problemima životne sredine i da postavi granice za nepotrebno trošenje prirodnih energetske resursa

Ekonomija u elemente proizvodnje pored rada i kapitala uvodi i prirodne energetske resurse. Elementi proizvodnje su se pojavili kao bezgranični kapitali i na to ekonomske teorije nisu dali dovoljan naglasak. Ricardo je smatrao da prirodni izvori su neposušni.

Pažnju neoklasika: Jevonsa, Walrasa i Marshala je zauzimao tržište, ispitali su odnos ponude i potražnje. Umesto samoobnovljivih resursa počeli su

da koriste izvore energije koje su neobnovljive. Pokrenuti su takvi procesi koji su izazvali neobnovljive rezultate u ekološkim kružnim ciklusima. Samo su oni proizvodni činioci bili značajni, koji su imali cenu na tržištu. Pigouva teorija o negativnim eksternalijama: On je primetio da posledice proizvodnje pored prodavca i kupca mogu da utiču i na druge, zbog čega njihova stanja mogu pogoršavati. Proizvodnja jednog proizvoda za proizvođača manje košta nego košta društvu.

Moguće rešenje ove anomalije je jedinični trošak proizvoda dovesti na nivo trošak društva sa time da sa proizvođačem treba naplatiti trošak uklanjanja posledice njegovog delovanja. To je internalizacija negativnih eksternalija. Ovakav pristup ublažava zagađenje sredine zbog proizvodnje i dovodi u racionalne okvire. Treba pronaći visinu nivoa poreza zbog zagađenja, jer će onda tržište pronaći rešenje. Etički argumenti ne mogu dati odgovor na privredne činjenice. Naprimjer: ne može se odrediti da sadašnja generacija koliko energije može da iskoristi od resursa i koliko treba da ostavi za buduće. Sa etičkim problemima nauka o ekonomiji jedva se bavi.

Društvo je prihvatio da je duže vreme stavio na stranu etička pitanja u privrednom životu. Prema Daly-ju tržišne cene ne mogu doneti odluku oko toga. Alternativna ekonomija: posmatra celovit sistem privredovanja sa naglašenim značajem interesa ekologije i interese ljudi hoće da napravi privredni razvoj. Na to traže odgovore kako može formirati današnja industrija koja uništava životnu sredinu prema privrednog funkcionisanja koja bi bila razborita, ekološki i human. Schumacher uvodi pojam odgovornog privredovanja zbog održivosti i postojanosti ekološkog stanja. Od mogućih načina alternativnih proizvodnje će se opredeliti prema onima koji su prihvatljivi sa aspekta ekologije i humanih pitanja. Prema njemu vrednosti se mogu deliti u četiri grupe:

- Energetski izvori koji se mogu obnoviti
- Energetski izvori koji se ne mogu obnoviti
- Materijalna dobra
- Usluge.

Alternativna nauka o ekonomiji u tri stvarnosti nasuprot standardnoj ekonomiji:

- Šta je predmet privredovanja
- Šta smatra šustinskom vrednosti
- Šta mu je mehanika primene.

Standardna ekonomija uzima u obzir samo takve priredne poduhvate, koje se odvijaju uz transfer novca, glavni cilj mu je povećanje materijalnih dobara, njegov pristup je pozitivan za privredni razvoj.

Alternativna ekonomija sve ove privredne tokove gleda tako da u prvi plan stavi ekologizaciju i humanizaciju. Konstruktivan pristup primenjuje i teži ka pronalaženju novih mogućnosti, sa polaskom iz stanovišta da sve može još bolje.

Primena alternativnih pogleda na privređivanje zahetva od društva u celovitosti novi pristup. Ovo bi značilo kompletnu promenu vrednosnog sistema, a to znači smanjivanje potrošnje, što za naše današnje društvo nije prihvatljiv. Zadatak ekološkog privređivanja je da pronađe alternative i metode sa kojima određeni kvalitet prirode sa minimalnim ulaganjima može da održi. Makroekonomija se bavi sa velčinskim odnosima privrede i biosfere. Ispitiva sposobnost planete da izdržava sam sebe. Makroekonomija na to pitanje treba da da odgovor: koliko ljudi može živeti na našoj planeti i na kom materijalnom nivou?

Etička pitanja ekološka makroekonomije:

- Granice privrede
- Sa pogleda čoveka treba li optimalizirati
- Da li treba imati u vidu interes cele biosfere
- Da li treba imati u vidu interese budućih generacija
- Potrebe pojedinca na kom nivou treba da se drži.